

Svenska historikermötet i Umeå 2023

Den 14–16 juni i år genomfördes det nionde Svenska historikermötet vid Umeå universitet, ett år senare än ursprungligen planerat på grund av covid-19. De cirka 350 deltagarna mötte en stad som visade upp sig från sin allra bästa sida, med soliga dagar och ljusa sommarnätter, och en mycket fint organiserad konferens med ett välfyllt och varierat program. Totalt erbjöds 81 sessioner, varav 16 rundabordssamtal, plus ett inledande panelsamtal i plenum, och dessutom hölls sedvanliga prefekt- och studierektorsmöten samt Svenska Historiska Föreningens årsmöte. Arrangörerna hade valt att inte ha någon inledningstalare och det fanns inte heller något huvudtema, vilket gav denna upplaga av historikermötet en sympatiskt lågmäld karaktär där tyngdpunkten låg på de enskilda sessionerna snarare än stora affischnamn.

De individuella *papers*, temasessioner och rundabordssamtal som fyllde de tre dagarna i Umeå kännetecknades av stor tematisk och kronologisk mångfald. Visserligen var det relativt få medeltidsinslag, men både tidigmodern, modern och samtidshistoria föreföll väl representerade vilket är glädjande i en tid då många har intrycket att den äldre historien håller på att förlora mark inom historieämnet. Att urskilja innehållsliga mönster i programmet är inte helt enkelt och riskerar bli en produkt av ens egna intressen och preferenser, men relativt många sessioner berörde på olika sätt utbildningshistoria, bland annat samisk sådan, historiebruk och minneskultur, migration, transnationell och global historia – inklusive svensk kolonialism i vid mening – och välfärdssamhällets framväxt. Det kan också noteras att minst två rundabordssamtal på ett generell plan diskuterade historikers förhållande till och användning av teori i både forskning och undervisning. Över huvud taget fanns det ett stort

utbud av sessioner som i någon mening behandlade mer principiella frågor som är eller bör vara av intresse för historiker oavsett inriktning, och det är främst några sådana exempel jag kommer att utgå från i det följande.

Det inledande rundabordssamtalet i plenum slog an ett tema som kom att plockas upp i flera olika sammanhang under resten av historikermötet, nämligen "Historikern som aktivist". Den grundläggande fråga som samtalet, med Svante Norrhem som moderator, utgick från var om och i så fall hur det går att kombinera aktivism och historievetenskapligt arbete – kan man som historiker också vara aktivist? Mångfalden, eller om man så vill spretigheten, i de svar som panelen formulerade på den frågan visade att dess sammansättning var föredömligt heterogen i fråga om perspektiv och erfarenheter. Medan vissa förhöll sig ganska bokstavligt till frågan, historikern som aktivist, valde andra att vidga den till att handla om förhållandet mellan historiker och aktivister, om samverkan i bredare mening eller hur historiker kommunicerar sina forskningsresultat. Som Christer Nordlund påpekade finns det en spänning i det att samverkan å ena sidan är påbjudet för universitetsanställda forskare, medan vi å andra sidan bör ha en viss kritisk distans även till de vi samverkar med. Paulina de los Reyes menade för sin del att själva uppdelningen mellan vetenskap och aktivism är problematisk och rentav kan bli farlig varför den "borde dekonstrueras", men i likhet med andra i panelen framhöll hon att det ibland kan bli en svår balansgång att aktivt och kritiskt granska rådande normer och samtidigt behålla sin legitimitet som akademiker.

Frågan om historikerns roll berördes också i ett senare panelsamtal om "'Sveriges' agerande i relation till Nazi-Tyskland", med undertiteln "Är det dags att ifrågasätta några av de dominerande tolkningarna?" Huvuddelen av sessionen bestod av en mycket intressant och nyanserad diskussion mellan de fyra paneldeltagarna – Carl Henrik Carlsson, Pär Frohnert, Karin Kvist Geverts och Mattias Tydén – om den svenska opinionen under perioden, särskilt huruvida antisemitismen var "utbredd och accepterad" i Sverige som UR påstår i en informationstext om ett av sina program.¹ Även om samtalet drog åt lite olika håll var en gemensam

1. UR, "Nazismen i Sverige under andra världskriget", *Ramp om historia* säsong 3 (2005) <<https://urplay.se/program/101662-ramp-om-historia-nazismen-i-sverige-under-andra-varldskriget>> (10/8 2023).

nämnamnare i panelens inlägg dels att antisemitism kan ha olika betydelser, dels att antisemitiska idéers och handlingars spridning varierade stort mellan olika grupper och miljöer i samhället. Att kategoriskt och utan närmare precisering säga att antisemitismen var ”utbredd och accepterad” i Sverige under andra världskriget kan alltså vara problematiskt. Därmed blir det, som särskilt Pär Frohnert framhöll, en stark förenkling att tala om Sverige som en monolitisk enhet eller om ”Sveriges” agerande.

Vid både svenska och nordiska historikermöten har sessioner om det föränderliga publiceringslandskapet, publiceringsformer och -strategier för historiker varit ett stående inslag det senaste decenniet. I Umeå skedde det i form av ett rundabordssamtal om ”*Historisk tidskrift* i en föränderlig omvärld”, vilket i praktiken till större delen handlade om publiceringsfrågorna mer generellt även om *Historisk tidskrift* var en återkommande referenspunkt. Bakgrunden är, eller borde, vara välbekant för de flesta av *Historisk tidskrifts* läsare: den pågående tyngdpunktsförskjutningen från svenska monografier till engelska tidskriftsartiklar och från traditionell publicering till *open access* (OA, öppen tillgång), nya digitala publiceringsformer, bibliometrins ökade betydelse och så vidare. Hur påverkar dessa förändringsprocesser svenskspråkiga, läsfinansierade tidskrifter som *Historisk tidskrift* och *Scandia* och hur ska vi som historiker tänka kring var och hur vi publicerar vår forskning? Några direkta svar på de frågorna gavs väl inte i diskussionen, som mycket kom att kretsa kring den spänning många forskare upplever mellan var de skulle vilja publicera sig respektive var de förväntas göra det. Likväl erbjöd sessionen en välbehövlig inventering av denna komplicerade problematik ur olika perspektiv, och en av dess konsekvenser summerades kärnfullt och träffande av den tidigare *Historisk tidskrift*-redaktören Lars M. Andersson: ”Det skrivs för mycket och läses för lite, vilket märks på mycket av det som skrivs.” Något för oss alla att begrunda, måhända, även om det – om påståendet stämmer – knappast är en följd av hur historiker själva vill ha det utan av hur incitamenten i dagens finansierings- och meriterings-system ser ut.

Utöver ett innehållsrikt och spännande program bör det sägas att de praktiska arrangemangen var utmärkta med vänliga Umekollegor och volontärer som visade deltagarna till rätta, en fin mottagning den första dagen och en god konferensmiddag kvällen därpå, och däremellan både

generösa och varierade lunch- och fikabufféer. De väl tilltagna pauserna mellan sessionerna skapade utrymme för många inspirerande samtal och tid att botanisera i den lilla utställningen med bokbord bara några steg från kaffet. Allt det bidrog till intrycket av en lyckad och givande konferens, och vi var nog många som lämnade historikermötet med känslan att Umeå levtt upp till högt ställda förväntningar.

Göteborgs universitet

KENNETH NYBERG